

109114

Trije blaženi mučenci

v Košicah

: leta 1619. :

Spisal
duhovnik družbe Jezusove.

Z dovoljenjem kn.-škof. ordinarijata
in redovnih predstojnikov.

V Ljubljani 1905.

Samozaložba. — Tiskala Katoliška
tiskarna v Ljubljani.

109114

109114

F2C 1752 / 1951

Vvod.

Hvaležen narod s ponosom slavi svoje zaslužne može; v knjigi in podobi jim postavlja spomenike, da se jih še poznejši rodovi spominjajo, da jih občudujejo, da se navdušujejo za neumorno delovanje po njihovem zgledu. Pa kateri so naši največji, najslavnejši predniki? Mar zmagoslavni vojskovodje, bistrourni učenjaki, duhoviti umetniki? Ti možje gotovo zaslužijo častno priznanje potomcev; toda večji kakor oni so svetniki, kajti svetniki so premagali najhujšega sovražnika, svoje strasti; izdelali so z dolgotrajnim delom najlepši umotvor, ko so svojo dušo upodobili po podobi božji; nas

pa učé najtežo znanost: krepostno in sveto živeti; njihove slave ne oznanujejo le domača tla in širne dežele, temveč milijoni srečnih nebeščanov in sv. katoliška cerkev po vesoljni zemlji; da, še več, poveljuje jih Bog sam »ki časti nje, ki so njega častili«. Kakor trava se bo v prah zdrobila zemlja in vsa njena slava, slavlje svetnikov pa ne bo imelo konca na veke. Kakor drugi duševni velikani so tudi Svetniki dika svoje domovine, veselje za celo katoliško cerkev.

Sedanji naš sv. Oče v Rimu, Pij X., so osrečili slovanske rodove s tem, da so proglasili dva Slovana »blaženim« mučencem. 15. januarja 1905. se je brala prva slovesna sv. maša njima na čast v središču sv. cerkve, v Rimu; od onega slovesnega trenutka jih smemo javno častiti kot take, ki so gotovo zveličani in ki pri Bogu s svojo priprošnjo mnogo premorejo v naš telesni in dušni blagor. Dovoljena je tudi v ostrogonski nadškofiji, v košiški ško-

fiji in po vseh hišah družbe Jezusove njim na čast posebna sv. maša in cerkveni oficij.

Imeni teh dveh blaženih Slovanov sta: Marko Križevčan (ali s polatinjenim imenom Crisinus), rodом Hrvat, rojen v Križevcu l. 1588.; tovariš v boju in zmagi mu je bil Melhijor Grodecky, rojen v Tešinu (Teschen) l. 1584. kot potomec stare poljske rodovine. Ž njima ob jednom je prejel palmo mučeniške smrti Štefan Pongrácz, rojen l. 1582. v Alvinczu na Sedmograškem; ta je sicer po rodu Oger; vendar se smemo veseliti njegove slave še posebno Slovenci; preživel je namreč štiri leta na slovenski zemlji, v Ljubljani in v Celovcu, kjer je svoje mlade moči posvetil vzgoji vsaj po večini slovenskih sinov na latinskih šolah.

Vsi trije mučenici so bili udje Marijine družbe; zato imajo možje in mladenči procvitajočih Marijinih družb še poseben vzrok vneto jih častiti in

učiti se od njih Marijo in Jezusa prav ljubiti, sveto živeti in apostolsko delovati.

Slovence in zlasti Marijine družbe v kratkih potezah seznaniti z življenjem in mučeništvom teh novih blaženih kongreganistov-duhovnikov, je namen teh vrstic.

I. Življenje blaženih mučencev.

1. Bl. Marko Križevčan.

Bil je rojen l. 1588. Njegova rodovina je podarila Hrvatom mnogo junakov v boju zoper deželne sovražnike. Starši so mu bili premožni plemiči in, kar je še več vredno, pobožni kristijani. V nežni mladosti mu je skrbna mati vsadila v srce sinovsko ljubezen do Marije Device; poroča se, da je že kot trileten deček izredno goreče častil svojo nebeško Mater. Ime Marija mu je bila jasna morska zvezda v vseh viharjih življenja in še v smrt-nem boju. Dvanajst let star je moral

zapustiti svoj dom; starši ga pošljejo na Dunaj v latinske šole, ki so jih vodili oo. jezuitje; vsem svojim tovarišem je bil zgled vztrajne pridnosti in lepega vedenja. Modroslovja se je učil v Gradcu, kjer si je po triletnem napor-nem učenju pridobil doktorski naslov. Tudi tukaj se je odlikoval v vestnem izpolnjevanju vseh svojih dolžnosti; bil je namreč sprejet v Marijino družbo l. 1607. A jezuitje so bili od nekda-j jako izbirčni, dovolili so pristop v kongregacijo le zglednim, najvred-nejšim dijakom.

Sedaj začne resno razmišljevati svoj poklic; spozna, da ga Bog kliče v duhovski stan; in takoj veselo po-sveti z dovoljenjem svojim modrih staršev vse svoje bogate duševne da-rove jedino le Bogu in sveti katoliški cerkvi. Da bi se pa v bogoslovski vedi popolneje izobrazil, se poda v Rim v nemško-ogrski zavod. V tem zavodu so imeli mesto le najbolj na-darjeni dijaki iz nemških in ogrskih

pokrajin, da bi mogli pozneje uspešno
 braniti nauke in pravice sv. cerkve
 zoper krivoverce. Bl. Marko je z od-
 ličnim uspehom dovršil bogoslovne
 študije; in takoj je začel rabiti svojo
 znanost v slavo božjo in zveličanje duš.
 L. 1615 ga najdemo že kot neumorno
 delavnega dušnega pastirja v njegovi
 domovini. Njegova gorečnost in uspehi
 v njegovem apostolskem delovanju so
 morali biti pač veliki; kajti glas o nje-
 govih čednostih je segel kmalu čez
 meje lastne škofije. Čul je o njem
 tudi veliki ogrski primas, nadškof ostro-
 gonski Peter Pázmány. Ta apostolski
 nadpastir je iskal učenih in zglednih
 duhovnikov, ki bi mogli katoličane
 obvarovati krive vere Kalvinove, ki
 se je po ogrskih deželah jako razši-
 rila, duhovnikov, ki bi mogli pre-
 slepljene odpadnike nazaj pripeljati k
 zvesti čredi Kristusovi. Ni miroval
 cerkveni knez, dokler ni Križevčana
 pridobil za svojo škofijo; imenoval
 ga je takoj za profesorja in ravnatelja

na zavodu v Trnovem na Slovaškem; kmalu ga je pozval v ostrogonski kapitel kot kanonika; bl. Marko je moral prevzeti še upravo opatije v Széplaku, ki je dve uri daleč od Košic (Kaschau) na severnem Ogrskem, kjer je dobil slednjič s svojima tovarišema mučeniško krono. Čas, ki mu je preostajal od uradnih opravkov, je pridno porabil v zveličanje duš; iskal je po hišah dobre, toda boječe, včasih omahujoče katoličane; učil jih je posamezno, tolažil, osrčeval jih je in tako oborožil zoper napade krivoverskih pridigarjev.

V Košicah, kamor ga je večkrat peljala pot po opravkih, se je seznanil z Andrejem Dóczy-jem; ta je bil mestni poveljnik, hraber vojak, vdan svojemu cesarju do smrti, neustrašen katoličan. Ko sta prišla v Košice še o. Pongrácz in o. Grodecky, mašnika družbe Jezusove, so se vsi štirje prijateljsko zjediniли v bran sv. veri. Da bi se mogel tem uspešneje žrtvo-

vati za sveto stvar, je bl. Marko z o. Pangráczem opravil duhovne vaje sv. Ignacija; to jima je bilo jako koristno; kajti že se je bližal Košicam Rákóczy s svojo vojsko, da bi ogrske dežele vzel Ferdinandu II., ki je branil katoličane zoper drzne napade protestantov. Vojskoval se je Rákóczy za sedmograškega kneza Bethlena Gáborja.

Ker so pa odslej trije blaženi skupno delili svojo usodo, poglejmo najprej še v življenje njegovih sodrugov iz reda družbe Jezusove.

2. Bl. Melhijor Grodecky.

Bil je staroplemenitega rodu, ki se je iz Poljskega preselil v Tešin v Šleziji; tu je bil Melhijor rojen l. 1584. Po skrbni domači vzgoji so ga poslali verni starši na Dunaj v jezuitske srednje šole. Zaradi svoje pobožnosti in nedolžnosti je bil sprejet v Marijino družbo. To je bil zanj dan svetega veselja; tako je sporočil domu

svoji materi: „Ves sem iz sebe od veselja, ljubi starši; dosegel sem namreč veliko srečo, da sem sprejet med člane Marijine družbe.“

Devetnajst let star prosi po resnem preudarku za sprejem v red družbe Jezusove. Svoj novicijat je dovršil v Brnu; nato je tri leta podučeval mladino v Brnu in Henrikovem Gradcu (Neuhaus) na Češkem. Modroslovja in bogoslovja se je učil v Pragi, kjer je tudi vodil petje pri gojencih.

V mašnika posvečen l. 1614. je požrtvovalno in jako plodonosno deloval kot pridigar med češkim prebivalstvom okolice praške. A božja previdnost mu je odločila drug težavnejši, pa tudi slavnnejši delokrog. Poveljnik košiške posadke, Andrej Dóczy, si je izprosil od jezuitskega provincijala dušnih pastirjev za zapuščene košiške katoličane; dva apostolska moža sta bila izbrana za ta nevarni posel, o. Melhijor Grodecky za Slovane in Nemce, o. Štefan Pongrácz za Ogre. O. Gro-

decky je opravljaj službo vojaškega kapelana; s svojo ljubeznivo krotkostjo si je pridobil srca in spoštovanje vseh vojakov. Le surova sila fanatičnih kalvincev, ki so upornim četam radovoljno odprli mestna vrata, je zamogla ustaviti delovanje dobrega pastirja.

Redovni sobrat in tovariš pri delu in plačilu mu je bil

3. bl. Štefan Pongrácz

Porodil se je l. 1582. v Alvinczu na Sedmograškem; njegova plemenita grofovska in baronska rodovina še sedaj živi na Ogrskem. Živahnega dečka so posebno veselile vojaške igre; meč, boben, vojaške zastave so mu bile najljubše igrače; tudi sicer je s tem kazal vojaški značaj, da je vestno in točno izvrševal svoje naloge in da je tudi pri drugih pazil na red in točnost. S to značajno odločnostjo je pa srečno združil pobožnost in nedolžnost.

V nadaljno izobrazbo so ga starši poslali v jezuitsko gimnazijo v Kološ (Klausenburg); tukaj sčasoma spozna, da ga Bog kliče v red družbe Jezusove. Pa kakor sv. Stanislav in sv. Alojzij je moral premagati mnogo zaprek, preden se mu je izpolnila srčna želja; prošnje in solze, obljube in kazni ga niso mogle odvrniti od spoznanega poklica; starši so le neradi pustili ljubljenega in nedarjenega sina v redovni stan. Iz neomahljive in odločne vztrajnosti so starši izprevideli, da ga vodi višja moč, in zato so mu slednjič dovolili njegovo prošnjo.

Po dovršenem dveletnem novicijatu (v Brnu) in modroslovju (v Pragi) so ga redovni predstojniki še kot klerika poslali v Ljubljano (1607 — 1608). Tedaj so imeli jezuitje popolno gimnazijo na istem mestu poleg šentjakebske cerkve, kjer je sedaj ljudska dekliška šola. Dijaki so imeli svoja stanovanja po zasebnih hišah. Vendar so imeli jezuitje še posebno „seme-

nišče“ pod svojim nadzorstvom. Tu so bili revni in zgledni dijaki brezplačno z vsem preskrbljeni; stroški za vzdrževanje so bili pokriti z nekaterimi ustanovami in z milodari dijaških dobrotnikov. L. 1604. je bilo v semenišču 60 gojencev; ti so bili tako marljivi, da je večina dobila šolske nagrade. — O delovanju jezuitov v ljubljanskem kolegiju tako priča škof Tomaž Hren v pismu, ki ga je poslal papežu Pavlu V. 17. marca 1610: „... Ljubljanski kolegij, (ki je posebna dobrota in previdnost božja), me tako čudovito podpira s tem, da puli ljuljko luteranskega krivoverstva, in da skoraj neprenehoma nazaj dovaja duše, ki so zablodile od katoliške vere, (kar se je zlasti pokazalo v iztrebi volkov), kakor tudi s tem, da nežno mladino, ki je prej bivala v tako gosti temi zmot in nevednosti, verno podučuje z najobilnejšimi sadovi.“ (Primeri Katol. Obzornik I. V. str. 215 dd.)

Tukaj torej, v središču slovenske zemlje, je čvrsti, petindvajsetletni „magister“ Pongrácz vse svoje mlade in krepke moči zastavil v blagor izročene mu mladine, bodisi, da je podučeval v nižjih razredih, bodisi, da je nadzoroval dijake v semenišču. K božji službi jih je vodil v prejšnjo cerkev sv. Jakoba; (sedanja namreč je bila posvečena še le l. 1615.). Verjetno je, da se je v prostih urah od slovenskih tovarišev in gojencev učil slovenščine; kajti redovna pravila velevajo jezuitom, da se vsakdo, kolikor dopuščajo razmere, uči deželnega jezika. Da je energični o. Pongrácz z vso vnemo izpolnil svojo ne lahko nalogo, nam priča dovolj cel njegov značaj.

Pa že po enem letu je bil poklican v Celovec; tukaj je tri leta na gimnaziju podučeval dijake v pesništvu in govorništvu; tako se je namreč imenoval peti in šesti gimnazijski razred. Iz pokorščine, v čast in slavo božjo, z gorečo ljubeznijo do neumrjoch duš

se je bl. Štefan lotil težavne naloge, in oskrboval je triletno službo z ono previdnostjo in vztrajnostjo, z ono odločnostjo in krotkostjo, ki je potrebna vsakemu učitelju na višjih razredih. Trudil se je, ne samo da bi izobrazil razum svojih učencev in da bi njih spomin obogatil z obširnim znanjem, temveč da bi njih srcé navdušil za vse dobro in lepo; nagibal je njih voljo, da bi s premagovanjem samega sebe rabili vse, naravi že tako zoprne pomočke, brez katerih ne morejo doseči svoje prave, večne sreče.

Dovršil je o. Pongrácz 29. leto; čas je bil torej, da začne bogoslovje; tako pride v G r a d e c. Bogoslovnih predmetov ni samo preštudiral, temuč tudi premolil; zato ni čudo, da je bil vsem tovarišem zgled čednosti in znanosti. Slednjič je prišla zanj dolgo zaželjena ura, da je po rokah ljubljanskega škofa Tomaža l. 1615. dobil mašniško posvečenje.

A še jedno leto se je po redovnih pravilih moral v samoti pripravljati z molitvijo in drugimi dobrimi deli na apostolsko delovanje. Izročili so mu predstojniki lepo, pa tudi odgovorno službo, vodstvo vzgoje in poduka učeče se mladine v kolegiju, ki je bilo v Hamonni na severnem Ogrskem. A to se je zdelo še premalo gorečemu redovniku; o prostih dneh, ali po dovršenem delu v kolegiju se poda v okolico med zapuščeno kmetiško ljudstvo, obiskuje posamezne hiše, deli ubogim miloščino, tolaži bolnike, podučuje nevedne, otrokom razlaga katekizem, svari očitne grešnike, ki so bili drugim v pohujšanje, svari zbegane ljudi pred krivoverci, izpodbuja omahljivce, ki so bili že ob robu pogube, razgovarja se z odpadniki o verskih dvomih, vabi vse k pridigam in krščanskemu nauku. Tako si je pridobil srca vseh vernikov; celo nasprotniki so ga spoštovali, ker so videli njegovo požrtvovalno skrb za zveličanje duš. Bog je tudi blago-

slovil trud svojega pridnega delavca; dobri katoliki so ostali zvesti svoji materi, katoliški cerkvi; zastonj so jih izkušali kalvinski pridigarji odtrgati od prave Kristusove cerkve; da, še mnogi zapeljani odpadniki so se skesani spravili s katoliško cerkvijo.

Ni čudo, da so ga sovražili krivoverski zapeljivci, najraje bi ga bili s pota spravili.

Ko je vrli branitelj domovine in cerkve, Andrej Dóczy, slišal o teh uspehih mladega misijonarja, si ga izprosi od redovnih predstojnikov za mesto Košice, ki so bile v nevarnosti, da jim ne ugasne luč sv. vere.

Tako je prišlo l. 1619. — Meseca julija se o. Pongrácz s svojim prijateljem, kanonikom Markom Križevčanom, poda v Hamonno, da bi si tam v tihoti in premišljevanju izprosila od sv. Duhá moči od zgoraj; in potrebna jima je bila ta moč in zadobila sta jo v toliki meri, da sta junaško prema-

gala strašne muke, grozovito smrt za Jezusa in njegovo nevesto, sv. cerkev.

Že se je namreč bližal Jurij Rákóczy na čelu upornikov. Kakor so namreč kalvinci prelomili zvestobo do podedovane vere svojih očetov, tako so prelomili prisego svojim vladarjem katoliške habsburške dinastije; da, mnogokrat so se zavezali z najkrutejšim sovražnikom sv. križa, s turškimi sultani, rajši, kakor da bi bili pokorni katoliškemu kralju.

A božja previdnost more še človeško zlobnost obrniti v svojo večjo slavo in v blagor sv. cerkve in svojih zvestih služabnikov. Ravno kalvinski fanatizem je dal povod, da so naši trije junaki dosegli čast mučeniške krone.

II. Mučeniška smrt treh blaženih.

Dné 3. septembra 1619. je prišel Rákóczy pred Košice. Kalvinski meščani mu brez boja odpró mestna vrata,

Doczy-ja pa izročé sovražniku; vkle-
njen je bil nesrečni poveljnik, ki je bil
jednako zvest Kristusu kakor svojemu
kralju, odpeljan v jetništvo na Sedmo-
graško, kjer je bil najbrže zastrupljen.

Glavni voditelji kalvincev so takoj
predlagali, naj Rákóczy dá pomoriti
vse katoličane v mestu; ker tega niso
dosegli, so vendar izprosili, naj se
usmrté vsi katoliški (ali kakor so jih
imenovali „papistiški“) duhovniki, ako
ne zatajé katoliške vere in ako
ne odpovedó pokorščine pred-
stojnikom katoliške cerkve!

Najprej so močno zastražili hišo,
v kateri so stanovali trije duhovniki, ka-
nonik Marko Križevčan in oo. jezuita
Štefan Pongrácz in Melhijor Grodecky.
Noben katolik ni mogel ž njimi obče-
vati; tudi niso vse tri dni do smrti
dobili niti hrane niti pitne vode; le
neki vojak jim je v petek ponujal po-
rogljivo kos mesa. Niso se ga dotek-
nili; kajti v teh razmerah bi krivoverci
to smatrali kot znamenje verskega od-

pada; rajši so hoteli lakote umreti, kakor da bi se pregrešili zoper spoznanje sv. vere.

Niti tega jim niso dovolili krivo-
verci, da bi se pred sodnijo mogli
zagovarjati. Le jedno so si mogli
izbrati: ali odpad od vere, ali grozovito
smrt. Kalvincem bi bilo bolj všeč, da
bi duhovniki zatajili vero; upali so
namreč, da jih bodo posnemali še
drugi katoliki. Rákóczy je po svojem
poslancu obljubil Križevčanu vse do-
hodke Szépláške opatije, ako bi izpo-
vedal Calvinove krive nauke. Vneti
o. Pongrácz ni mogel počakati odgo-
vora svojega tovariša, temuč hitro reče:
Vaš general naj prihrani sebi uropano
posest, nas naj pusti s svojimi satan-
skimi naklepi v miru; nič ne bo do-
segel ne s sladkimi obljubami, ne s
surovo silo. Takoj se oglasi še verni
kanonik: Povej svojemu gospodu, da
si je opatijska posestva krivično pri-
svojil, ta so last ostrogonskega kapi-
teljna; zato jih ne more brez krivice

drugemu darovati; sicer pa tudi nimam svojega verskega prepričanja na prodaj; ako hoče, mi more vzeti življenje, a moje vere nikoli.

Vedeli so dobro vsi trije ujetniki, da so s to izjavo zapadli smrti; drugega niso pričakovali, zato so tem gorečnejše molili za dar moči in stovitnosti do konca. —

Rákóczy še ni pustil vsega upanja, hotel jih je k odpadu od vere prisiliti. Na njegovo povelje se je podala četa hajdukov (sodnijskih slug) v stanovanje duhovnikov; tam so oropali domačo kapelico, zahtevali so denarja za odkupnino, in ker niso nič dobili, so zažugali smrt. Previdni Pongrácz jih vpraša: „Mi se ne zavedamo nobenega hudodelstva, s katerim bi zaslužili smrt; povejte toraj vzrok, zakaj nam hočete vzeti življenje!“ „Zató, ker ste papisti!“ *) — Ta odgovor so hoteli

*) V sedanji dobi bi rekli: „Ker nočete z nami „proč od Rima“!“

slišati, da namreč morajo trpeti zaradi svojega verskega prepričanja; zato veselo zakličejo: „Zaradi tega gremo radi v smrt, ki nam je le dobiček in slava!“

Bl. Štefan kar ni mogel čakati, da bi svoje življenje daroval Njemu, ki je zanj na križu umrl; zato stopi pred četovodjo, ki je imel gol meč v roki, in mu globoko ukloni svojo glavo, da naj jo odseka; ali njegova ura še ni prišla, čakala ga je slavnější krona; hajduki namreč še niso dobili povelja, da bi duhovnike umorili.

Ko je Rákóczy zvedel o tej stanoovitnosti, ukaže, naj se jetniki z najhujšimi mukami silijo k prestopu; če bi se ne vdali, naj jih umoré.

Napočil je 7. sept. — Kmalu po polnoči so stali že hajduki z morilnim orožjem pred stanovanjem svojih žrtev. O. Pongrácz jim radovoljno odprè prvo sobo; takoj dobi težak udarec na prsi, da se nezavesten zgrudi na tla. Ko se zavé, mu obleko strgajo s telesa, roke

mu zvežejo na hrbet, in žgó ga po celem telesu z baklami tako dolgo, dokler se ne prikaže med rebri njegov drob; v teh strašnih bolečinah spoznovavec Kristusov vedno ponavlja sveta imena, Jezus in Marija. Kruti trinogi mu medtem večkrat rekó: „Postani kalvinec, in precej te pustimo pri miru!“ Neustrašeno odgovori bl. Štefan: „Raje dam svoje življenje, kakor da bi zatajil pravo vero!“ Po tem prostodušnem odgovoru še bolj razkačeni rabelji iščejo novih muk: odrežejo mu nos in ušesa, razmesarijo ga tako neusmiljeno, tako sramotno, da peró ne more tega zapisati; posadé ga še na stol in privežejo ga z jermenom za vrat tako tesno, da so mu oči izstopile iz jamic. Zopet mu ponujajo življenje, če sprejme kalvinsko vero; odločno kakor prej jih zavrne neupogljivi trpin.

Med tem so drugi hajduki mučili v notranji sobi druga dva duhovnika. Najprej zahtevajo od kanonika Križevčana, naj zataji katoliško vero; toda

zvesti učenec Kristusov jim pove, da tega nikdar ne stori; zato ga bijejo z beti, ranijo z mečem in trpinčijo ga podobno kakor bl. Štefana. A tudi njega izkušajo še zapeljati; ustavijo svoje nečloveško mesarjenje, hinavsko ga milujejo in vprašajo s sladkim jezikom: „Zakaj ne držite z nami, z ogrsko rodoljubno stranko, ki iščemo le blagor domovini; prestopi k nam, in tvojih muk bo konec!“ Križevčan takoj spozna to novo past, vidi, da hočejo s patrijotičnim in političnim plaščem prikriti svoje sovraštvo do katoliške cerkve; zato jim odgovori: „Da, tudi jaz sem na strani onih, ki delajo za pravi blagor domovine; to pa niso kalvinci, temuč katoliki, ki radovoljno žrtvujejo svoje življenje za sv. vero in za svojega kralja.

Drago je moral plačati zvesti kanonik ta odgovor; razmesarili so trinogi njegovo telo tako nečloveško, da je mestni rabelj, ki je poznej mrtva trupla dal prenesti na drug kraj, re-

kel: tako zdelanega telesa še nisem videl. Slednjič odsečejo hajduki mučenčevo glavo; celo truplo pa vržejo v kloako za hišo.

Jednake muke je moral za sv. vero prenesti tudi bl. Melhijor Grodecky. Ker ni hotel zapustiti prave cerkve Kristusove, ga trpinčijo jednako, kakor njegova tovariša, samo, da so se izmislili še novo muko; zvežejo mu trdo roke na hrbet in z vrvjo ga obesijo za zvezane roke na strop, tako da je prosto visel; na noge pa mu obesijo težak kamen, da so se vse kite raztegnile; nato mučijo telo s kleščami, z meči, z gorečimi baklami. V tem groznem trpljenju ni bilo slišati iz njegovih ust drugih besed, kakor sv. imena. V teh imenih je dobil svoje junaštvo; zadnja beseda zvestega kongreganista je bilo sladko ime Marija. O. Pongrácz je še ležal v svoji krvi, klical sv. imena in molil za svoje morivce: „Oče, odpusti jim, saj ne vedó, kaj delajo!“ Trinogi mu

še ne dajo mirù; pozivljajo ga k odpadu, pristavijo k prejšnjim nove muke; nazadnje ga hočejo obglaviti. Pa to ni bilo tako lahko, ker je ležal na tleh; zato ga dvakrat s sabljo vsekajo po glavi, da so se odprle široke rane, in misleč, da je mrtev, tudi njegovo telo zavlečejo v smrdečo jamo na dvorišču. Tam zasujejo površno vsa tri trupla s smetmi in šuto, ki je tam krog ležala.

Vse to se je godilo v času od polnoči do jutra dné 7. septembra 1619.

O. Pongrácz pa še ni umrl; živel je še 20 ur, do jutra 8. sept., praznika rojstva D. Marije; ponavljal je, dokler je bil pri zavesti, vedno sveta imena, Jezus in Marija; v njih roke je izročil svojo junaško dušo. In Gospod Jezus je sprejel zveste svoje vojščake v svojo večno slavo; a tudi na zemlji jih je hotel povelicati.

III. Slava!

Deputacija katoliških meščanov se je takoj podala k kalvinskemu mestnemu sodniku s prošnjo, da bi smeli trupla rajnih duhovnikov dostojno pokopati; ali prošnja jim je bila kratko malo odbita.

Čez nekaj tednov je šla plemenita vdova k mestnemu magistratu z isto prošnjo; dosegla je vsaj toliko, da so se smeli telesni ostanki pokopati v suh grob poleg kloake. Katolikom se je zdelo to seveda nevredno vrlih junakov; zato so vložili prošnjo naravnost pri knezu Bethlenu; a niso bili uslišani. Še le grofici Katarini Pálffy se je l. 1620. posrečilo, da je dobila dovoljenje, dvigniti tri trupla iz zemlje; očistili so skrbno kosti, ovili jih z rdečo svilo in položili jih v dostojne rakeve in prepeljali v cerkev grada Hertnek. Čez petnajst let je preskrbela pobožna grofica dragocenim relikvijam lepo in umetno izdelano rakev iz ko-

vine, da bi jih prepustili jezuitski cerkvi v Trnovem na slovaški zemlji. Ker pa cerkev ni bila dodelana, shranili so trupla v redovni cerkvi sv. Klare. Ker so bile klarisarice pregnane (l. 1782.), je ukazal nadškof ostrogonski l. 1784., naj se prenesó sveti ostanki v uršulinsko cerkev v Trnovem, kjer so do današnjega dne shranjeni in od pobožnega ljudstva češčeni. Tako je božja previdnost skrbela za čast telesnih ostankov blaženih mučencev.

Dobri Bog je tudi s čudeži povečal slavo svojih zvestih sluzabnikov. Zlasti je spomina vredno, da je na priprošnjo treh blaženih bilo ozdravljenih več jetičnih bolnikov, katerim zdravniki več niso mogli pomagati. Dva čudežna dogodka sta bila v Rimu še posebno strogo preiskovana; in dokazano je zgodovinsko, naravoslovno in modroslovno, da se dotični dogodki nikakor ne morejo naravno razlagati, da je toraj božja roka tukaj neposredno delovala v proslavo teh

treh mučencev. Že v 17. stoletju so začeli preiskave, ki so potrebne, preden se more kdo proglasiti blaženim. Pa vsled raznih zaprek se niso mogle dovršiti.

Ko so bile dovršene vse predpriprave, vložil kardinal-primas Vászary, nadškof ostrogonski, l. 1896. prošnjo na papeža Leona XIII., da bi pospešil rimske preiskave. L. 1904. na praznik sv. treh kraljev je izrekel sv. oče Pij X. odločilno sodbo, da so sigurno dokazani čudeži in mučeništvo košiških spoznovavcev; 22. febr. istega leta bil je razglašen v vatikanski dvorani dekret: „Sigurno se smejo prišteti blaženim častiti služabniki božji Marko Križevčan, Štefan Pongrácz, Melhijor Grodecky.“

Dné 15. januarja 1905. je Pij X. slovesno proglasil omenjene služabnike božje blaženim z apostolskim pismom, dovolil njih javno češčenje in toplo priporočal vsem vernikom, naj časté te junaške spoznovavce sv. vere.

Sv. cerkev nam jih postavlja v zgled, da tudi mi junaško in srčno spoznavamo svojo vero pred vsem svetom. Ne dajmo se preslepiti, da bi lahko miselno odpadli od jedine prave cerkve Kristusove, in ta je sv. katoliška cerkev s svojim vidnim poglavarjem, rimskim papežem. Globoko si vtisnimo v srce besede Gospodove: „Kdor bo mene spoznal pred ljudmi, tega bom tudi jaz spoznal pred svojim Očetom, ki je v nebesih; kdor pa mene zataji pred ljudmi, tega bom tudi jaz zatajil pred svojim Očetom, ki je v nebesih.“ (Mat. 10, 32, 33.)

Zlasti so novi trije blaženi vzor vsem članom Marijine družbe. Pod zastavo Marijino so dosegli svojo stanovsko popolnost, pod to zastavo so delovali apostolsko in razširjali kraljestvo božje; s presladkim imenom brezmadežne Device Marije na jeziku so si priborili mučeniško krono. Hodi za njimi, dragi kongreganist; tudi ti boš pod to zastavo zmagal!

Cerkvena molitev

k blaženim mučencem.

Ÿ. Prosite za nas, blaženi mučenci Marko, Štefan in Melhijor!

Ř. Da postanemo vredni obljub Kristusovih.

Molímo! Prosimo Te, o Gospod, dodeli nam po priprošnji svojih blaženih mučencev, Marka, Štefana in Melhijora, svojo milost, da bomo posnemali njih stanoovitnost v veri kakor se veselimo njih slavne zmage. Po Kristusu, Gospodu našem. Amen.

Molitev

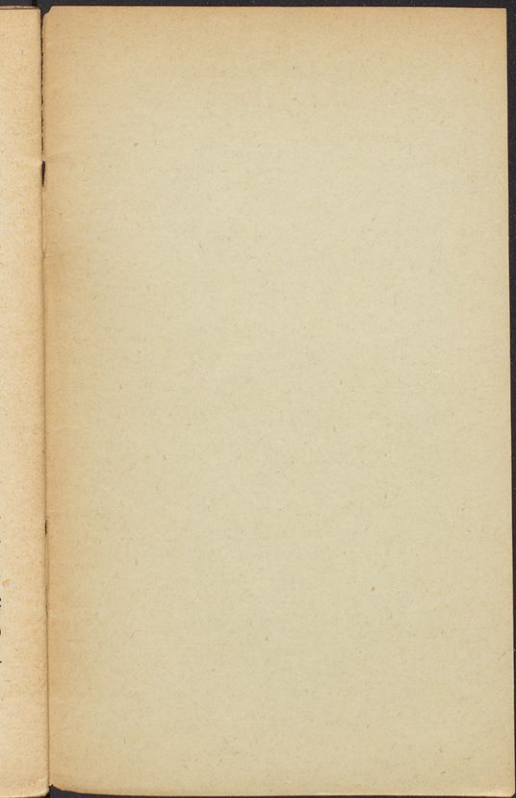
k trem blaženim mučencem.

(Cerkveno potrjena, se rabi že od 18. stoletja.)

V presvetem Srcu Jezusovem vas pozdravljam, slavni trije blaženi! Spomnite se trpljenja, ktero ste za Boga prestali. Vi ste one tri luči, ki vedno gorijo pred obličjem božjim; vi dajete našim srcem novo moč v nesreči in vsakovrstni bridkosti. Vam priporočim svoje starše, svoje sorodnike in svoje dobrotnike. Ponudite svoje zasluženje Bogu za nas, da nas obvaruje vsake velike nesreče, izgube dobrega imena in bolezni. Prosite za nas in za uboge duše umrlih kristijanov in posebno za one, ktere ravno sedaj priporočam Bogu. Amen.

2 : 235.3 "14

XXVII